

קובץ  
הערות וביאורים

בלקו"ש, בנגלה ובחסידות



שמות – כ"ד טבת

גליון טז (קסה)

יצא לאור ע"י

תלמידי בית המדרש דמוסד חינוך אהלי תורה

417 טראַי עוועניו • ברוקלין, ניו יאָרק

שנת חמשת אלפים שבע מאות ארבעים ושלוש לבריאה  
שמונים שנה לכ"ק אדמו"ר שליט"א

ל ק ו ט י ש י ת ו ת

א. בגליון הקודם ס"ב הבאתי מ"ש בלקו"ש ויחי ש.ז. (לקו"ש חלק כ"ף ע' 237) שאלת המפרשים (חזקוני הובא בריב"א ויחי נ, יג. מושב זקנים שם) איך נשא משה שהי' לוי (ומכני קהת נושאי הארון) ארונו של יוסף. ובהערה 21 כ': "במפרשים הנ"ל תירצו: הוא נשא את עצמו ולא שמשה נשאו. וצ"ע המקור, איפה מרומז זה". עכ"ל.

דלכוארה כתוספת (הדר זקנים) עה"פ בשלח יג, יט מביא ממדרש ש"הארון עם עצמות יוסף הולך בעצמו עם ארון הקודש" (וראה עד"ז בתוס' שאנץ, שיטה מקובצת, תוס' איורא לסוטה יג, א שהביא ממדרש).

ועוד ילה"ב: אפילו את"ל כמפרשים הנ"ל שארונו של יוסף "נשא את עצמו ולא שמשה נשאו - הרי הקיחה" (ויקח משה את עצמות יוסף) הליטה ע"י משה בעצמו.

וא"כ הדרא קושיית המפרשים לדוכתא?

ואולי י"ל שקושיא הא' מתורצת בחברתה: במדרש שהובא בתוס' הדר זקנים כתוב שארונו של יוסף הלך בעצמו כל השנים שהיו בני"י במדבר (עד קבורת יוסף בא"י). ועפ"ז אולי י"ל שכונת המפרשים (חזקוני, ריב"א וכו') שהובאו בהשליחה היא שארונו של יוסף הלך בעצמו עוד קודם לזה, משמע "ויקח משה (את עצמות יוסף גז')". וע"ז כ' בהשליחה: "וצ"ע המקור, איפה מרומז זה", דהיינו איפה מרומז שעוד קודם הליכתם במדבר הלי' הענין ד"הוא נשא את עצמו". ודווקא. ועוד דהרי בריב"א שם כותב: "וכן איתא במסכ' סוטה".

אהו"ן לייב ראסקין  
- תות"ל 770 -

ב. בלקו"ש פ' ויגש ש.ז. מבאר בסעל' ד' שלפי פרש"י המופיע בכו"כ מקומות, ככל מקום שכתוב "דיבור" (ולא אמירה), מתכוון ללשון קשה.

אבל מבאר אח"כ, אז יעדער סארט רייד וואס קען א מענטשן באוויקן און פועל'ן אויף אים צו בייטן זיין מינונג און באשלוס, אפילו ווען דאס זיינען ווייכע רייד ותחנונים, אויך אזעלכע רייד ווערן אנגערופן בשם דיבור, ווייל זיי האבן אין זיך דעם תוכן פון ממשלה.

ובסעל' י' מבאר, דדבר שבאמת נוגע לאדם, נוגע בנפש, אינו מתחשב בחשכונות, ומתחיל מיד עם "שטורעם", עד שהשני מרגיש איך שהדבר שבו מדבר נוגע בפנימיות נפשו, וזה פועל שהשני משתכנע למה שמבקש המדבר, האופן של נחת ורצון. ע"כ.

ואולי י"ל, שעפ"ז יש לכאר פסוק בפ' וישלח, דהנה בפ'

ת ו כ ן ה ע נ י נ י ם

ל ק ו ט י ש י ת ו ת

יציאת מצרים ברכוש גדול ..... יג  
כמפרש"י שארונו של יוסף "נשא את עצמו" (גליון) ג  
המעשה דבני יעקב עם תמור היל' באופן של דבור ..... ג  
מערת המכפלה (גליון) ..... ד  
טבילת קרי בעיוהכ"פ אם הוא גם ברואה מים חלוקים ..... ה  
דפעות ההכנה אין לה חשיבות כהפעולה עצמה (גליון) ... טו

נ ג ל ה

אמירת הודו בערב שבת של חנוכה לפני מנחה (גליון) .... ה  
סדר תפלה המינימלי לנשים ע"פ משנת אדה"ז ..... ו  
המוציא בשבת בשכחת חפץ (גליון) ..... ז

ח ס י ד ו ת

ב' אופנים דעובר אלקים אצל כינוני ..... ט

ש י ת ו ת

אם הגביעים צריכים להיות פרושים על כל אורך הקנים ... י

ש ו נ ו ת

עד היכן צריך ליטול מים אחרונים (גליון) ..... י  
שלא לשוח שיחה בטילה עד גמר קדיש בתרא ..... יא  
הערות ללוח היום יום ..... יב

לד לאחר דברי שכס אל יעקב ואחי' שמבקש את דינה לבנו כתוב בפס' יג ואילך ויענו בני יעקב את שכס ואת חמור אביו במרמה וידברו, אשר טמא את דינה אחותם. ויאמרו אליהם לא נוכל לעשות אך בזאת נאות לכם אם תהיו כמנו להמל לכם כל זכר. ע"כ.

ולכאורה אינו מובן, מדוע בני יעקב ענו לשכס, לפני יעקב אביהם, הרי זהו הילפך כליכוד אב (ראה פרש"י פכ"ד,)? וידברו לכאורה הוא לשון קשה, אי"כ מדוע שכס וחמור לא חשדו בזה שראו אין שדברו דברי קשות עליהם, שרצו לעשות משהו נגדם? (ולכאורה זהו הטעם מדוע רש"י אין לומד כפ"י הספורנו שתוכן "אשר טמא וגו'" שהם דברים שג"כ אמרו לשכס, אלא מפרש שהכתוב אומר שלא היתה רמי' וגו', ז.א. תיבות אלו הם כאילו באים בסוגריים, - כי אם היינו אומרים, שבני יעקב אמרו דברים אלו לשכס וחמור, ה"י להם לחשדן שיש דברים בגו).

אלא הביאור בזה, שע"פ תיבת "וידברו", מגלה לנו התורה שענין זה ה"י נוגע בנפשם, ולכן לא נטלו עצה מאביהם, ענין זה ה"י למעלה מחשבונות (ראה בכ"ז לקו"ש ח"ה פ' וישלח א'), ומפרש הכתוב מדוע ענין זה ה"י נוגע בנפשם - "אשר טמא את דינה אחתם", אבל אם היו מדברים בלשון קשה, שכס וחמור היו חושדים אותם, ולכן כתוב בפסוק יד, עוד פעם ויאמרו (אע"פ שבפסוק לפני"ז כתוב ויענו... וידברו), בכדי לומר לנן, שבפועל הדיבור ה"י (נראה) באופן של אמירה, בדברי נחת, אבל עדיין דברים אלו נחשבים כדיבור, כמו שנת' בשיחה הנ"ל, כי דיבורם ה"י באופן שתוכנם ה"י ענין של ממשלה, ז.א. הם שמו תנאי על בקשת שכס, שימולו את עצמם, ולכן מובן מדוע עדיין זה נקרא דיבור. וזהו ג"כ הטעם מדוע הצליחו לשכנע את שכס וחמור שכל אנשי שכס ימולו את עצמם, (שלכאורה הוא דבר פלא), והרי היו יכולים אנשי שכס לא להסכים לזה, אבל מכיון שדברו (ולא "אמרו"), ולכן מובן איך היו "אונטער געבן ונאכגען" לדברי בני יעקב - בדברי נחת ורצון (כביאור המוכא בסעי' ו' בשיחה הנ"ל).

[וראה בלקו"ש ח"י פ' מקץ ב', שמקשה בהערה 15 מדוע אנשי שכס לא הבינו שיש דברים בגו, מה שבני יעקב מציעים להם לעשות דבר שב"נ מוזהרים עליו, ומתרג' בהערה 24 כי אמרו "והיינו לעם אחד", וה"י מפורסם אז, אשר הרוצה להיכנס במשפחת בית אברהם הוצרך למול א"ע. ע"כ. וע"פ הנ"ל, יש להמתיק אין נשתכנעו לענין כזה, והוא משום שבני יעקב דברו, וכנ"ל].

מיכאל לוזניק  
- ישיבה גדולה ניו הייווען -

ג. בגליון י (קנט), על הקושיא ששאלו בלקו"ש ח"ה פ' היי שרה [הטעם מדוע מביא רש"י פ"י ב', כי פירוש הא' קשה

למה הוצרך אברהם ליתן לעפרון שני סימנים על המערה], דלכאורה גם לפי הב' "שכפולה בזוגות" נשאר הקושיא שקשה על פי' הא', למה הוצרך אברהם ליתן ב' סימנים ("כפולה בזוגות" ו"אשר בקצה שדהו").

ורציתי לתרג', ד"כפולה בזוגות" איננו סימן להבחין מערה א' מהשני, דמגלך ידעינך שעפרון ידע איך ה"י נראה כל מערה שבשדה בתוכו? עי"ש.

ויש להוסיף עוד: בלקו"ש חט"ו פ' ויחי (ה), בהערה 36, מקשה "מכיון שה"י מערה ומוכן לבית הקבורות למה הוצרך יעקב לחפור קבר - כי י"ל שצריך לעשות חלל לכל קבר בפ"ע". עפ"ז מובן ש"כפולה בזוגות" הפ"י הוא שיש אפשרות שיה"י קבורים שם זוגות, אבל לא שכבר ה"י קבורים שם באופן שיה"י סימן היכר בין מערה למערה, ולכן מובן מדוע לפי פ"י הב' אין קושיא שבפ"י הא'.

הנ"ל

ד. בלקו"ש ח"ז ע' 315 ממכתב כ"ק אדמו"ר שליט"א בהסתירה ממג"א סי' תר"ו סק"ח דטבילת עיוהכ"פ משום קרי היא ברואה מים חלוקים כו' למג"א דספ"ח דאין לטבילת עזרא ברואה מים חלוקים. י"ל דמבואר זה כל רבינו הזקן (בעל התניא והשו"ע) בשלחנו הזהב (סתרי"ו סי"א) וז"ל: וי"א שטעם טבילה זו הוא משום קרי "כדי שיהיו נקיים וטהורים ביוהכ"פ" משא"כ בטעם טבילת עזרא שהוא כדי שלא יהיו ת"ח מצויין אצל נשותיהן כתרנגולים. שרק טעם זה - שהוא טעם השו"ע - העתיק אדה"ז בשולחנו (שם ר"ס פ"ח) ולא טעם הטור (קלות ראש) עכ"ל.

ולא הכנתי דהרי גם ברואה קרי לאונסו צריך טבילה או עכ"פ חשעה קבין (אם הוא בריא) כמכו'. שם בשו"ע אדה"ז וכן משמע שם במג"א וא"כ מהו החילוק בין זה לרואה מים חלוקים.

הרב פנחס קארף  
- משפיע בישיבה -

נ ג ל ה

ה. בגליון הקודם סי' י' כותב הרב'י ברנשטיין. הטעם אמירת הודו לפני מנחה בכל ערב שבת הוא מובא בשער בכולל פרק יז כי הודו הוא כעין ברכת הודאה על אשר מעובדין דחול לא נזוקו בגוף ונפש וברוחניות ובגשמיות... וקודם תפלת מנחה אחר גמר עובדין דחול. ושואל לפי זה בערב שבת חנוכה שמקדימים להתפלל מנחה ועדיין לא גמרו עובדין דחול האם יש מקום לאומרו קודם תפלת המנחה או אולי צריך לאומרו לאחר הדלקת בר חנוכה שהוא גמר עובדין דחול. זהו השאלה עי"ש.

א. כנראה כשהעתיק הנ"ל משער הכולל לא העתיק את הסוגריים שם: הודו הוא כעין ברכת הודאה ד' צריכים להודות

על אשר מעובדין דחול (טרדת הפרנסה) לא נזוקו וכו' כמו"כ מובא בבדי השחלן מהרב היים נאה סימן ע"ז א. משער הכולל מעובדין דחול (טרדת הפרנסה) ע"ש. מזה מובן שאין זה שייך לענין הדלקת נר חנוכה וכו"ב. והסברה עצמה נותנת שכשחל חוה"מ ערב שבת אין אומרים הודו לפני מנחה הגם שמותר בכמה מלאכות והדלקת הנר. ועוד.

וזו שברשימת כ"ק אדמו"ר שליט"א מובא בספר המנהגים לא העתיק את הסוגריים (טרדת הפרנסה) ע' 25 יש לומר כיון שציון לשער הכולל יעיינו בו. או שזה דבר פשוט.

להעיר עוד טעם שאומרים הודו בערב שבת קודם מנחה אין לך כל אחד מישראל שעבר עליו השבוע בלא נס, רק אין בעל הנס מכיר בניסו וע"כ אומרים הודו. מובא בספר תפארת השבת.

ב. מה שכותב הג"ל בפשיטות שבר"ח אומרים השש זכירות בשעה שמנחים תפילין דר"ח לפני מוסף איפה המקור לזה שבר"ח אומרים השש זכירות ג"כ לפני מוסף. בתפילין דר"ח שהרי השש זכירות אינם קשורים כ"כ בתפילין דר"ח כמו פ' קדש וגו' שהשש זכירות אומרים אותם בכל יום גם בשבת, יו"ט, ר"ה, ויוהכ"פ.

א"כ כשמנחים תפילין דר"ח בסיום התפלה אז אומרים גם השש זכירות בתפילין דר"ח אבל בר"ח כשמנחים תפילין דר"ח לפני מוסף אולי אומרים השש זכירות כמו בכל יום וכמו בשבת וזו"ט אחרי סיום התפלה.

ג. בספר המנהגים ע' 18 כותב בתפילין דר"ח אומרים תחלה ג' פרשיות דק"ש ואח"כ וידבר גו' קדש, להעיר למה לא העתיק כמו בהיום יום ע' פ' וקוראים שמע גו' עד אמת, פ' קדש גו' והזכירות שנדפסו בסידור. וצ"כ.

הרב ישע"י זוסיא פלדמן  
- ברוקלין נ.י. -

ו. כדאי לברר ולפרסם סדר תפלה המינימלי לנשים ע"פ משנת אדה"ז. והנראה להציע בזה [ובטח יביעו המעיינים את תגובותיהם - לטובת ולזכות הרבים]:

(א) תפלת שחרית:

1. ברכת ענט"י [אשה שאינה מתפללת ל"ח אולי אינה ראשית לברך ברכה זו, עכ"פ לטעם הרא"ש באדה"ז סי' ד' דהנטילה לצורך תפלה, וגם לטעם הרשב"א שם מבואר בערוה"ש שם סק"ו דתקנת נט"י משום תפלה היא. והרי ספק ברכות כו'. וילע"ע].

2. ברכות השחר (משמעות אדה"ז סי' מו ס"ד. ועי' משנ"ב

סוסיי נב וב"ה שם: סי' סק"ב).

3. ברכת התורה (אדה"ז סי' מז ס"י).

4. פרשת התמיד (אדה"ז שם. ועי' מה שהק' עליו בחהלה לדוד שם סק"ט. וע"ע פמ"ג שם אי"א סק"ד).

[ממשנת איזהו מקומן וברייתא דר"י אף שהוא מסדר היום (אדה"ז סי' נ ס"ג) פטורות, דאינן חייבות בת"ת (עי' אדה"ז שם ס"א בטעם תקנתן). מפסוקי דזמרה ג"כ פטורות (אדה"ז סי' ע ס"א - וע"ש במ"מ שעל הגליון, ודלא כמשנ"ב שם סק"ב). וכן פטורות מברכות דלפני ק"ש (אדה"ז שם)].

5. פסוק ראשון דק"ש וב"ש (אינן חייבות אבל נכון הוא ללמדם וכו' - אדה"ז סי' ע ס"א).

6. אמת ויציב (אדה"ז שם - ודלא כשאגת ארי' סי' יב וערוה"ש סי' ע סק"ד - עי' משנ"ב שם סק"ב).

7. סמיכת גאולה לתפילה (אדה"ז שם).

8. שמו"ע (אדה"ז סי' ק"ו ס"ב).

[מנפ"א, אשרי, ובא לציון, שש"י, עלינו, לכאורה פטורות - עי' שו"ת מחזה אלי' סי' כ פטורות מהלל (אדה"ז סי' קו ס"ב)].

(ב) תפלת מנחה:

חייבות בשמו"ע (אדה"ז סי' קו ס"ב).

(ג) תפלת מעריב:

[פטורות מברכות דלפני ק"ש כנ"ל אות א' מס' 4].

1. פסוק ראשון דק"ש וב"ש (כנ"ל אות א' מס' 5).

2. אמת ואמונה (עי' אדה"ז סי' ע ס"א - ראה לעיל אות א' מס' 6. ואולי ג"כ השכיכנו, דכגאולה אריכתא דמי', כדאי' בריש מס' ברכות).

[משמו"ע פטורות (אדה"ז סי' קו ס"ב). ולכאורה סדר תפלת מעריב הלזה - מוזר הוא].

הרב משה וואלפסאן  
- ברוקלין נ.י. -

ז. מה שכותב בגליון קס"ד אות י"ב, דכסעיף ל"ג דסי' רס"ו היתה עקירה בשבת, תמוה, דבתחלת ס"ג עושה העקירה בערב שבת, וכיון דאין צריך להפסיק ריצתו אחר עבור מקום מורא הלסטים מדוע יצטרך להפסיק ריצתו בס"ז.

מה שכותב שיש הפרש בין אם היתה עקירה ממש או לא,

בהפרש שבין ריצה עד ביתו, ובין ריצה ולהוליך אח"כ פ"פ מד"א, תמוה, דבשניהם כשמפסיק ריצתו, הרי נעשה אותו האיסור שהי' עושה אם הי' רץ עד ביתו, הילכך אם הי' עקירה ממש הרי הן בריצתו עד ביתו ובין בהפסק ריצתו ברה"ר נעשה איסור שעקירתו היא עקירה ממש, ומה שבריצתו לביתו הי' האיסור דהכנסה ובהפסק ריצתו ברה"ר הוי האיסור דהעברת ד"ר ברה"ר מאי נפ"מ בזה.

וכן כשלא הי' עקירה ממש רק עקירה מבעוד יום או בשכחת חפץ כן הוא בשניהם, ואח"כ מוסיף איסור דהולכה פ"פ מד"א, ואח"כ מוסיף איסור דהכנסה שעקירתו בשבת.

אלא שההפרש שביניהם הוא דבעקירה ממש, הרי ע"י ריצתו עד ביתו לא ינצל מלעבור על איסור שעקירתו היתה עקירה ממש ובאם לא עשה עקירה ממש, הרי על ידי ריצתו עד ביתו ינצל מזה. מזה.

אולם יש הפרש בין עקירה ברה"ר לעקירה ברה"י, דבאם היתה העקירה ברה"י הרי ע"י הפסק ריצתו יוסיף גם איסור דהוצאה, ובאם היתה העקירה ברה"י מבעוד יום או בשכחת חפץ, תהי' הוספת האיסור, הוצאה שעקירתו (והוצאתו) היתה מבעו"י או בשכחת חפץ והנחתו בשבת ובידיעת חפץ.

ובריצתו לביתו הרי ינצל לגמרי מאיסור (דהוצאה, הכנסה, העברת ד"א, הולכה דפ"פ מד"א).

מה שכותב שאפשר שיש מקום שעדיף להניח באמצע ריצתו ולהוליך פ"פ מד"א מלרוץ עד ביתו, ומה מקום לעדיפות, כיון דכסעיה ט"ו מוכח שאין מתירין יותר מהנחה אחת, הרי כנראה שכשתי הנחות חוששין שמא יעשה הנחה אחת כדרכה. והרי זהו אותו החשש שיש בריצה דשמא יעמוד זא"כ מהו העדיפות גם לולא הוספת האיסורים שיש בהפסק ריצתו ולהוליך אח"כ פ"פ מד"א.

מדאסרינן עשיית ב' הנחות גם בא"א בע"א, וריצה מתירין בא"א בע"א בחבילה אפילו משתחשך ברה"ר, ובכיס בכרמלית, הרי דעשיית ב' הנחות חמיר מריצה. ואיזה עדיפות תהי' בב' הנחות.

מדאסרינן ב' הנחות וכנראה כנ"ל משום שמא יעשה אחת כדרכה, א"כ הרי אפשר גם לחשוש שהנחה שני' יעשה כדרכה, וא"כ מדוע נתיר לעשות עקירה ראשונה מבעו"י (בסט"ו, ומדוע נתיר להפסיק ריצתו בס"ז).

מה שכותב שכשמדובר אודות ריצה מיירי בשכבר עמד לפוש, ובגליון קנ"ז אות ז' מדייק כן מלשון רבינו, תחלת ס"ג, הוא דיוק תמוה, דבתחלת ס"ג מיירי בין אם כבר עמד לפוש, ובין אם הוא באמצע הליכתו, וקאמר שם בתחלת ס"ג דבאם התחיל לרוץ מבעו"י היתה עקירתו מבעו"י, משום דעקירתו היתה או בתחלת הליכתו שקודם תחלת מרוצתו, אז בתחלת מרוצתו,

אבל לא לאחר תחלת מרוצתו, ולכן אם תחלת מרוצתו הי' מבעו"י מבעו"י הרי הי' עקירתו מבעו"י.

הרב שלום מאראזאוו  
- ברוקלין נ.י. -

ח ס י ד ו ת

ח. בתניא ספטי"ו מברא אדמו"ר הזקן שכבינוני יש ב' אופנים שנק' עובד אלקים וז"ל: נקרא עובד אלקים מפני שכדי לשנות טבע הרגילות צריך לעורר את האהבה לה' ע"י שמתבונן בגדלות ה' וזו היא... וזו היא עבודה תמה לכינוני, או לעורר את האהבה מסותרת שכלב אזי נקרא ג"כ עבודה... עיי"ש. וצ"ל מהו החילוק בין עבודה סתם ועבודה תמה, שבשעה שמעורר רק האהבה מסותרת נק' זה "עבודה" - סתם, ובשעה שמעורר האהבה ה' ע"י התבוננות נק' זה עבודה תמה?

ויש לומר שהחיל בין עבודה סתם לעבודה תמה, שבשעת שרק מעורר את האהבה המסותרת לכד, הגם שזה פעולתו ועבודתו מ"מ הוא מעורר - את האהבה המסותרת, ה"ירושתנו מאבותינו", ובמילא בזה אינו מתבטא כ"כ את פעולתו ועבודתו, ה"שלו", ווייל ס'דאך אריינגעמישט אט דער ירושתנו מאבותינו אויכעט. ועוד, שאין בזה "עבודה" - יגיעה - כ"כ (ע"ד הטעם שישנו במציאות) שהוא קרוב מאד (תניא פ"ח לגבי האהבה מסותרת). משא"כ כשמוליד אהבת ה' ע"י התבוננות הרי"ז כדבר חדש, וצריך לזה יגיעה יתירה כנ"ל. וזהו עבודה תמה פ"ו שלימה שתכלית ענין העבודה הוא אז מ'זאל אויפטאן ע"י העבודה (ע"י לקו"ש ח"ג ע' 1010-1009), שמזה מובן שכל מה שפועלים יותר ע"י העבודה, הרי"ז עבודה אמיתית יותר, והשלימות - ה"תמה" - בזה הוא כשפועלים כ"כ עד לדבר חידוש. ועוד, שבאופן זה דוק צריך יגיעה יתרה "מער" עבודה - "תמה" כו'.

ולהעיר מרש"י יומא כד, א. (הובא בס' מ"מ וכו' לתניא פרק יג אות כ' ושם) שמפרש רש"י על עבודה תמה - "עבודה שאין אחרי' עבודה". ועד"ז בנוגע להבינוני שאם רק מעורר את האהבה מסותרת אי"ז "עבודה שאין אחרי' עבודה" של הבינוני דהרי יכול להגיע לעוד דרגא נעלית, והוא להוליד אהבת ה' ע"י התבוננות, וזהו שלימות עבודתו - "עבודה שאין אחרי' עבודה".

ישראל נצח

ישיבת אור אלחנן חב"ד  
- ל.א. קאליפורניא -

ש י ח ו ת

ט. בהמשך להמדובר בהתוועדויות בקיץ דאשתקד אודות מנורת ביהמ"ק לפי שיטת הרמב"ם (בפירוש המשניות שלו עם הצירור

בכת"י - מנחות ספ"ג - (הוצאת קאפח)) - הנה בעייני שם אינו כרוך אצלי בכללות ג' דברים:

(א) אם ההפסק בין הקנים כאמצע המנורה למעלה, הי' יותר מבין קני המנורה הצדדים? ומה שהרמב"ם מצייר עם הפסק באמצעו יותר - הנה, לכאורה אין לדייק מזה - היות שבצעמו כותב שם שלא לדייק מהצורך.

(ב) אם הגביעים צריכים להיות פרושים על כל אורך הקנים או שצ"ל כג' טפחים העליונים כפי שהם בקנה האמצעי? אמנם, לכאורה יש לדייק מהלשון שם שהם צריכים להיות כפי שהוא בקנה האמצעי וז"ל (כשמונה גובהה של המנורה - קנה האמצעי) "נשתיירו שם ג' טפחים שבהן גביעים כפתורים ופרחים" - מאין כפתורים ופרחים ל' רכים בקנה האמצעי" (ובאמת בגמ' - מנחות כח, ב - מובא "כפתור ופרח") ל' יחיד, הנה בזה מרמז לכאורה כנ"ל להקנים הצדדים.

(ג) שם "ודע שהכפתורים כולם שוים בשעורם". והנה להלן כותב "...וטפח שבו גביע כפתור ופרח" יוצא מזה לכאורה שהכפתור פתוח מטפח, ומה שממשיך "וטפח כפתור ושני קנים יוצאים ממנו" כו' משמע שהכפתור טפח. והנה מתוס' (שם ד"ה וטפח) משמע שבטפח שבו גביע כו' הי' הכפתור קטן יותר (אבל תמה עי"ז כדלעיל), משא"כ לשיטת רש"י (שם ד"ה וטפח) משמע שגם הי' הכפתור טפח, ואיך עמדו הגביע והכפתור והפרח אחד לומד כאופן אחר לגמרי. אמנם הרמב"ם סותם כנ"ל.

אחד התמימים - תות"ל 770 -

ש ו נ ו ת

בגליון יד (קסג), בענין מים אחרונים, שכ' בס' היום יום שנוטלים קצה אצבעות, ולא כמו שכ' בשו"ע שנוטלים עד פרק שני של האצבעות, רציתי להביא כמקור לזה דברי החיד"א בס' שמחת הרגל (על ההגדה לפני בהמ"ז) שכתב שם ש"צריך שיהיו מים מועטים על ראשי אצבעותיו שלא יהי' יניקה לסט"א הרבה וגו'". ע"כ.

והערני חכם א', שברשימות הנהגות כ"ק אדמו"ר שליט"א, עם ציונים בדרך אפשר, על מנהג זה דמים אחרונים נוטל רק על קצה האצבעות, הביאו כמקור לזה ס' עבודת הקודש להחיד"א מורה באצבע קי"ר וז"ל: יזהר ליטול מים אחרונים וישפיל ראשי אצבעותיו ויזהר שיהיו המים מעט כי הוא חלק הסט"א ואם מוסיף מוסיפין לו להידיבק בו. עכ"ל.

אבל לכאורה, אין זה ראוי כי רק אומר שיש ליזהר שיהיו המים מעט, אבל עדיין לא מפורש שיש ליטול רק קצה האצבעות,

ויש להעיר מלשון הבן איש חי בפ' שלח, שכותב ג"כ שיש ליטול מעט מים, ואעפ"כ כותב שיש ליטול עד פרק השלישי באצבעות, עי"ש, ולכן י"ל שמקור לנאמר כהיום יום הוא דברי החיד"א. אבל המובא בשמחת הרגל הנ"ל [וכמפרש"י "הודה לדבריו ואל תענהו"], אל דכתיב ויאמר, הגר שפחת שרי אי מזה באת ואנה תלכי ותאמר מפני שרי גברתי אנכי בורחת [ומפרש"י שפחת שרי אמר לה, והיא ענתה שרי גברתי].

דרך אגב, בפסוק הנ"ל (פסוק ט) - שובי אל גברתך.. צוה אותה לשוב ולקבל עלי' ממשלת גברתה רמז כי לא תצא לחפשי ממנה כי בני שרה ימשלו בזרעה לעולם, נראה כסתירה למש"כ בפסוק ו' - ותעני' שרי ותברח מפני' - חטאה אמנו בענוי הזה וגם אברהם בהניחו לעשות כן ושמע ה' אל עני' ונתן לה שיהא פרא אדם לענות זרע אברהם ושרה בכל מיני העינוי, דמשמע שבני הגר ימשלו על זרע אברהם ושרה.

ואולי י"ל, שפסוק ו' מדבר, שבתחלה בני הגר ימשלו אבל פסוק ט' מדבר לעת"ל, שבני שרה ימשלו בזרעה לעולם (כפי' כמה מפרשים), [ואולי י"ל עוד, שפסוק ו' מדבר בגשמיות, אבל ברוחניות בני שרה תמיד ימשלו עליהם, וזהו פסוק ט']. וצ"ע.

מיכאל לוזניק

- ישיבה גדולה ניו היינאווען -

יא. בקשר למה שכתבו לאחרונה עי"ד מ"ש אדה"ז באגה"ק (אשר בתניא) סי' כ"ד: שלא לשוח שיחה בטלה...עד גמר קדיש בתרא שחרית ערבית ומנחה וכו'. - אודות סדר התפלות -

כדאי להעיר ממ"ש בס' פתורא דאבא (מנהגי האר"י) סי' מ"ב: אמנם כשהי' בקדיש דאחר העמידה דשחרית ערבית או מנחה...אז הי' נשאר מעומד". הרי נקט כאן שחרית ואח"כ ערבית ואח"כ (כסיום) מנחה.

והנה מ"ש אדה"ז באגה"ק הנ"ל מדובר שלא לדבר בביהכ"נ עד קדיש בתרא שמזה לכאורה יכולים לומר שזה קשור במיוחד (גם) עם הקדיש בתרא (של התפלות) והשינויים בגדרים שלהם בין תפלה לתפלה.

ויוכח בהקדם בשו"ע אדה"ז סי' נה, סעי' ד' וזלה"ק: וקדיש לאחר עלינו בין בשחרית ובין בערבית לא יאמר אח"כ יש י' בשעת אמירת הקדיש ואפי' היו י' בשעת אמירת עלינו אין זה מועיל לקדיש שלאחריו הואיל ואינו אלא מנהג לומר קדיש אחר עלינו ולא מתקנת חכמים הוא...וה"ה אם היו עשרה...באמירת אשרי שלפני תפלת המנחה ואח"כ יצאו מקצתן... עכ"ל (בהבוגע לעניינינו).

שעפ"ז יוצא שבשו"ע (כאן) מדגיש במיוחד ובתכיפות זל"ז

שחרית וערבית מפני שישנו נקודה השה בשניהם שיש קדישים בתפלה שא"צ לעשרה ויש קדישים שצריכים לעשרה בעת אמירת הקדיש.

ולכן כשבא לבאר הקדיש שלאחרי עלינו מביא שניהם ביחד והיינו שבשו"ע (כאן) מדגיש במיוחד ע"ד הקדיש בתרא דאחרי שחרית וערבית. ואח"כ מדגיש במיוחד הקדיש שלפני התפלה (שמו"ע), ומנחה.

ולכן ל"ל בדרך אפשר שאדה"ז נקט בתניא (כאן) שיגרא ליטנא דשו"ע (שלו) שמשוה שחרית וערבית בהנוגע להיחס לקדיש בתרא ואח"כ מזכיר ע"ד תפלת המנחה.

ובזה גופא כותב וז"ל: "שלא לשוח שיחה בטלה"... ומה שמדייק לכתוב "שיחה בטלה" דוקא הוא ע"פ המבואר בשו"ע שלו ס' קלא, סעי' א' לכן אין לדבר בין תפלה לנ"א... ומ"מ א"צ ליזהר אלא מלהפסיק ולעסוק בדברים אחרים לגמרי אבל שיחה מועטה אין לחוש. - ולכן אפ"ל דייק לכתוב "שיחה בטלה" שהרי בעצם איסור הדיבור עד שמו"ע הרי מבואר בשו"ע אדה"ז סי' נא, סעי' ד', ולכן היות שעומדים כבר אחרי שמו"ע מתעורר השאלה: מהו בהנוגע לדבור? ע"ז כותב אדה"ז בסי' קלא, הנ"ל. ועד"ז בתניא (כאן) "שיחה בטלה" אין לשוח.

וזהו מ"ש "שלא לשוח שיחה בטלה עד גמר קדיש בתרא דשחרית ערבית ומנחה" [שע"ד כמו שרואים בהנוגע להלכה בפועל שיהי' מנין שלם (ומובן שישמעו להש"ץ) בעת אמירת הקדיש בתרא (ואינו מספיק מה שיהיו עשרה רק באמירת עלינו) עד"ז] באווארנט עד כאן - בתניא - ש(גט) מצד כבוד המלך ממ"ה שנמצא אז שם (וראה לקוטי הגהות לתניא לכאן) שפיגלט זיך אפ הענין (כמו שהוא מצד גדר ההלכה) שצריך להיות שימת לב מיוחדת מהצבור להש"ץ עד גמר קדיש בתרא (ויש לתווך זה עם הענין ע"ד ההלכה שהרי קדיש הוא ג"כ סיפור שבחיו של הקב"ה וראה בסי' נ"ה).

הרב מיכאל אהרן זעליגזאן  
- ברוקלין נ.י. -

(הערות ללוח היום יום - שנת הארבעים - תש"ג - תשמ"ג)

יב. בהמשך לספר "קרבת" ברמב"ם כאה ספר "טהרה".

ט' סיון "די וועלט דארף האבען טהרת האויר. טהרת האויר איז נאר דורך אותיות התורה".

שזהו תוכן כללות השם "טהרה".

י' סיון "הוא כנראה הקדמה להפתגם די"א סיון.

יא סיון "משיחות אמו"ר: אין דער עבודה פון עבודה

ה' ע"ד החסידות, זיינען פאראן אלע מדריגות... די דרגא פון מת באדארף קיין סך ניט האבען. עס איז אבער אויך פאראן - ת"ל - תחית המתים אין עבודה רוחני".

הל' טומאת מת.

י"ב סיון "אהוב את הבקורת, כי הוא תעמידך על הגובה האמיתי".

הל' פרה אדומה (שעז"נ במדרש אמרתי אחכמה וגו')

י"ד סיון "בלבכישת טלית קטן בבוקר בידיים נקיות ובמקום שמותר לברך, מכרכים "על מצות ציצית" - כיון שאין בט"ק שלנו שיעור עיטוף. אם אסור לברך, אזי קודם התפלה - אם אינו לובש ט"ג - ימשמש בד' ציציותיו ויכרך אז".

הל' טומאת צרעת פט"ז הי"ו: וכן טלית טהורה שהכניס ממנה שלש על שלש לבית טמא בטמאת.

ט"ז סיון "כבר החליטו הראשונים כמלאכים זי"ע, אשר רפואת הנפש היא כרפואת הגוף".

ראה רמב"ם הל' טומאת צרעת פט"ז הי"י בארוכה.

י"ז סיון "ניט הנאה האבען פון עולם הזה אין פולען זין, הוא רק הכנה טובה לעבודה. ענין העבודה הוא לעשות הגשמי כלי לאלקות".

ראה רמב"ם (שם): לפיכך ראוי למי שרוצה לכון אורחותיו להתרחק משיבתן ומלדבר עמהן כדי שלא יתפס ברשות רשעים וסכלותם.

י"ח סיון "בזמן הזה בעקבתא דמשיחא ממש, החובה על כל אחד מישראל לדרוש בטובת זולתו, בין זקן בין צעיר, לעוררו לתשובה".

ראה רמב"ם (שם) בארוכה וכנ"ל.

הנ"ל

יג\* בלקו"ש דשבת זו מביא המדרש בפרשתנו שלא יהא פתחון פה לאברהם אבינו לומר ועבדום וענו אותם קיים בהם ואחרי כן יצאו ברכוש גדול לא קיים בהם, ומקשה דלמה צריך לומר משום פתחון פה דאברהם, הלא הקב"ה בעצמו צריך לקיים הבטחתו, ואח"כ מביא הגמ' ברכות (ט, ב) על הפסוק דבר נא באזני העם וכו' אין נא אלא לשון בקשה כו' שלא יאמר אותו צדיק ועבדום וענו אותם קיים בהם וכו', וממשיך דכשלמא בהגמ' מוכן למה צריך לומר משום טענת אברהם דוקא, כי אעפ"י שישראל ביקשו לוותר על הרכוש, מ"מ אי אפשר להקב"ה למלא בקשתם משום שלא

(\* שייך למדור לקו"ש

יאמר אברהם וכו', אבל בהמדרש דמדבר רק בנוגע להכטחתו של הקב"ה שיצאו ברכוש גדול, למה צ"ל משום הכטחת אברהם, עיי"ש בסעי' ב'.

ולכאורה הפי' בזה הוא, דכגמי' מובן למה צריך להזכיר אברהם, כי לולי זה, הי' הקב"ה יכול לבטל הכטחתו משום בקשת ישראל, (ויש להביא דוגמא כזה ג"כ המבואר בשו"ע חו"מ סי' ע"ג סעי' ז' מי שנשבע לחבירו לפרוע לו והלה מחל לו פטור משבועתו) אבל משום אברהם אי אפשר לבטל ההכטחה.

אבל עי' בהערה 19 שכתב דכאמת אין הפרש בין הכטחת הקב"ה מצ"ע, להכטחה לאברהם, כי בשניהם אם אין זה לטובת ישראל עכשיו גם אברהם מותר ע"ז עיי"ש, וא"כ מהו הכוונה לעיל בהבקשה הי' צריך לומר רק משום הכטחת אברהם, הרי בהערה מבואר שאין הפרש ביניהם.

(ב) בהערה 34 שאל, דהרי גם בפרשתנו נאמר אח"כ "ושאלה אשה משכנתה"? ומתוך דעיקר ההדגשה בפרשתנו הוא פעולת ה' במצרים, עיי"ש. ואולי אפשר לתרץ ג"כ כמ"ש בס' חומת אנוך, דבפרשתנו כתב "ושאלה אשה משכנתה" ולהלן כפ' בא כתוב וישאלו איש מאת זעמו, כי כאן הכוונה לשכנתה ישראל, כי אם הי' ישראל תולכים בבגדים קרועים כעניים, בודאי לא ישאלו להם המצריים, לז"א וישאלו אשה עני' משכנתה הישראלית עשירה, למען שיהיו נראות כעשירות, וישאלו להם המצריים, עיי"ש, ולפי"ז נמצא דכאן אין מוזכר כלל הענין ששאלו מהמצריים.

והנה לפי המבואר בהשיחה דטענת אברהם יהי' שהוא צריך להיות בתורת שכר עבודה, שיהי' נראה בגלוי שזהו ענין של שכר, ולא עונש למצרים, אפשר לומר ג"כ דלכן אמר הקב"ה וישאלו גו' משום הכטחת אברהם, ולא משום הכטחתו מצ"ע, כי מצד הכטחתו הי' ג"כ ביזת הים, דגדולה מביזת מצרים, וזה נקרא ג"כ יצאו ברכוש גדול, כיון דאז הי' הגמר יציאת מצרים, (ועי' בילקוט פ' בשלח רמז ר"ל עה"פ וישבו ויחנו גו', "כאן נתקיים ואחרי כן יצאו ברכוש גדול כו' שכל כסף וזהב שכנס יוסף הי' נתון בבעל צפון וכשחזרו נטלוהו", הרי דגם אז נקרא יצאו ברכוש גדול גדול), אלא דמ"מ כאן לא הי' זה מצד רצון מצרים, ואי"ז ענין של שכר, ולכן הי' צ"ל ויתן ה' את חן וכו', דדוקא בזה נראה הענין דשכר.

ובהמבואר דהרכוש גדול הו"ע של שכר יש להביא בזה ג"כ הגמ' סוטה יא, א, ערי מסכנות שממסכנות את בעליהם, ופירש"י מרלדלות, כדכתיב וינצלו את מצרים וכשביל עבודה זו אירע להם, ע"כ. הרי דגם בזה מבואר דוינצלו את מצרים הי' משום שכר עבודה.

ובהמבואר דאפ"ל דעיקרו הוא עונש למצרים, אלא דבפועל נותנים לישראל, כיון שהם עבדו, יש להביא דוגמא לזה מלקו"ש

ח"ז ע' 14 דעד"ז י"ל בתשלומי כפל ד' והי', שעיקר טעם החיוב הוא קנס להגנב, אלא דמ"מ צריך לשלם למי שגנב ממנו לפי שביטל מעותיו, עיי"ש.

הרב ירחמיאל וויינבלום  
- ברוקלין נ.י. -

יד\* בגליון יד (קסג), שאל הח' מ.מ.ק. על מה שהערת על המבואר בלקו"ש פ' ויצא (ח"כ ע' 139) בנוגע החילוק בין הכשר מצוה לחלק (ומסייע) מהמצוה, שיש דמיון לזה בשו"ע אדמוה"ז ס"ח סעי' פ"ח, בנוגע איסור דמדיד' בשבת שיש חילוק אם המדידה היא מדידת מצוה או לא.

ושאל הח' הנ"ל שלכאור' אין דמיון, מאחר שכדין דמדידה מחלקים בין מדידה שאין שייך כלל להמצוה, למדידה שיש לה שייכות להמצוה, אבל לא שהיא חלק מהמצוה, כמו שמחלק בשיחה הנ"ל, (בין הכשר מצוה למסיע (וחלק) מהמצוה. ואדרבה מדין הנ"ל יש לשאול (לכאור') על שיחה הנ"ל שמסביר שדוקא חלק מהמצוה מקבלת חשיבות המצוה, ומדין הנ"ל אנו רואים שאפ"י אם היא לא חלק מהמצוה מקבלת חשיבות של המצוה.

ונראה שלא הבין הח' הנ"ל כוונתי, שהיתה רק לדמות סברא זו לדין הנ"ל, ולא עצם הדין, ובהקדים:

בס"ח סעי' י"ח, כותב אדמוה"ז, וז"ל: "אסור למדוד שום דבר בשבת... מפני שהיא מעשה חול וזלזול בשבת, ומותר למדוד מדידה של מצוה כגון למדוד אם יש מקוה... מ"מ כיון שהוא מודד שיעורי תורה אינו נראה כמעשה חול... עכ"ל."

והנה, מובן מדין זו שכל איסור דמדידה בשבת הוא רק גזירה דרכנן מפני זלזול שבת, ואיפה גזרו רכנן גזירה זו?, כזה יש לבאר ע"פ חילוק הנ"ל (המבואר בשיחה):

אם היא חלק של המצוה (ובעניינינו - מדידת מקוה) אז אין נראית כעובדין דחול ונחשבת לענין זו כמצוה, ולכן אין זלזול בשבת, ולכן לא גזרו רבנן ע"ז איסור דמדידה, משא"כ אם המדידה היא דבר נפרד מהמצוה - בלשון השיחה, "בני מכשירי מצוה כנ"ל... זיינען דער הכשר און די מצוה) צוויי באזונדערע פעולות", ובעניינינו שעון שלומד על ידה, לכן לפי שאין זה ענין של מצוה לעצמה, לכן היא עובדין דחול ואינה מקבלת החשיבות במצוה (כנ"ל) לענין זו, ולכן גזרו רבנן ע"ז איסור דמדידה.

יהודה שם טוב

(\*) שייך למדור לקו"ש

לעילוי נשמת  
הרבנית בינא בת ר' יהושע ע"ה  
נפטרה כ"ה טבת, ה'תשל"ח



נדפס ע"י

בעלה הרה"ג הרה"ח ר' מרדכי שיחיו  
בנה הרה"ח ב' מאיר יהודא ישראל  
וזוגי צמורה שיחיו

בניהם

שלום דובער, יהושע, יוסף יצחק ומנחם מענדל,  
ח' שרה, טובא רחל ובינא

שיחיו

הארליג